

Vehreä elinympäristö on kansallinen hyvinvointikysymys

Suomalainen vihreä kaupunki turvaa asukkaiden hyvinvoinnin ja tuottaa elinvoimaa. Rakennetun ympäristön viher- ja luontoympäristöt ovat ihmisten jokapäiväistä elinympäristöä; puistoja, lähimetsiä, koulupihojen, hoivaympäristöjen ja asuinalueiden vihreitä piha- ja katu ympäristöjä. Viherympäristöt vahvistavat kansanterveyttä, turvallisuutta ja kaupungin elinvoimaa, kun niitä kehitetään strategisesti, riittävästi ja laadukkaasti, tuetaan kuntien kaavoituksessa ja palveluissa, rahoitetaan pitkäkestoisesti sekä seurataan systemaattisesti päätöksenteon tueksi.

1. Visio ja periaate: Viherympäristöt strategiseksi hyvinvointi- ja elinvoimalähteeksi

Suomen kaupunkien ja taajamien kehittämisen lähtökohtana on tunnistaa ja vahvistaa viheralueiden ja luontoympäristöjen strateginen merkitys. Kaupunkisuunnittelussa viheralueet ja luontopohjaiset ratkaisut nähdään investointina, joka tuottaa pitkällä aikavälillä säästöjä terveysmenoissa, lisää asukkaiden työkykyä ja vahvistaa alueiden vetovoimaa.

Viherympäristöliiton "Hyvinvointi rakentuu elävässä ympäristössä" -kampanjan mukaan viheralueet eivät ole pelkkä kustannuserä, vaan osa kunnan ja valtion hyvinvointi- ja talousstrategiaa. Tutkimusten mukaan viheralueiden saavutettavuus ja monipuolisuus ovat yhteydessä asukkaiden liikunnan lisääntymiseen, mielen hyvinvointiin ja yhteisöllisyyden vahvistumiseen.

Viherympäristöt tulee tunnistaa ja ottaa systemaattisesti osaksi kuntien ja valtion strategista hyvinvointi- ja elinvoimapolitiikkaa.

2. Terveiden ja talouden synergia: Luonto säästää sotelta satoja miljoonia

Vihreät ympäristöt ja luontoyhteys tukevat sekä fyysistä että psyykkistä terveyttä. Esimerkiksi masennuksesta aiheutuvat kokonaiskustannukset ovat Suomessa noin 2,5 miljardia euroa vuodessa. THL:n, Luken ja Sitran tutkimusten mukaan viheralueiden aktiivinen käyttö vähentää masennuksen, tyyppin 2 diabeteksen ja sydän- ja verisuonisairauksien riskiä - viheralueiden vähenemisen kymmenellä prosentilla on arvioitu aiheuttavan satojen miljoonien lisäkulut yhteiskunnalle vain näiden terveystekijöiden osalta. Kansainväliset ja kotimaiset tutkimukset osoittavat lisäksi, että luonnossa oleskelu alentaa verenpainetta, vähentää stressihormonien tasoa ja nopeuttaa toipumista sairauksista. Tämä vähentää sairauspoissaoloja ja parantaa työikäisen väestön tuottavuutta, mikä puolestaan tukee kansantaloutta.

Viherympäristöihin panostaminen on kustannusvaikuttava keino vahvistaa kansanterveyttä ja hillitä sote-menojen kasvua.

3. Kuntien rooli: Luonto osaksi lainsäädäntöä ja palvelurakennetta

Kuntia ja kaupunkeja ohjataan huomioimaan viheralueiden riittävyys, saavutettavuus ja ekologinen laatu kaikessa kaavoituksessa ja rakentamisessa. Lainsäädäntöä kehitetään ja yhteensovitetään siten, että viheralueiden määrälle ja laadulle asetetaan valtakunnallisesti yhtenäiset vähimmäisvaatimukset suhteessa asukasmäärään ja rakennettuun ympäristöön, huomioiden alueidenkäyttöä, rakentamista ja yhdyskuntakehittämistä koskeva sääntely sekä EU:n ennallistamissääntely.

Valtioneuvosto tukee kansallisen viherkertoimen kehittämistä ja käyttöönottoa osana kuntien kaavoituksen ja rakentamisen ohjausta. Viherkerroin tarjoaa kunnille yhtenäisen, läpinäkyvän ja vaikuttavuuteen perustuvan työkalun viherympäristöjen määrän ja laadun arviointiin sekä luontopohjaisten ratkaisujen edistämiseen.

Erytystä huomiota kiinnitetään kouluihin, päiväkoteihin ja hoivaympäristöihin: luontoyhteys nähdään osana oppimis- ja hoivaprosessia. Päiväkotien pihalle lisätään kasvillisuutta, metsiä hyödynnetään oppimisympäristöinä ja kaupunkien sisäiset viheryhteydet suunnitellaan tukemaan jokapäiväistä liikkumista. Tämä tukee lasten ja nuorten terveyttä ja ehkäisee myöhempiä kansansairauksia.

Valtakunnallinen ohjaus ja yhteiset työkalut tukevat kuntia viherympäristöjen laadun ja vaikuttavuuden varmistamisessa.

4. Luonto arjessa: Hyvinvointihankkeista pysyvä toimintamalli

Luontoympäristöjen käyttöä edistävät hankkeet tuodaan pysyväksi osaksi kunta- ja valtionhallinnon toimintaa. Rahoitusmallit ohjataan tukemaan pitkäkestoisia ohjelmia, joissa hyödynnetään tutkimusnäyttöön perustuvia menetelmiä.

Esimerkkejä ovat luontoperustainen kuntoutus mielenterveyskuntoutujille, lähimetsien ja -puistojen hyödyntäminen liikuntapalveluissa sekä työpaikkojen viher- ja virkistysalueiden kehittäminen työhyvinvoinnin tueksi. Sitran rahoittamien kokeilujen perusteella tällaiset toimet vähentävät terveyspalveluiden käyttöä ja lisäävät asukkaiden omaehtoista liikkumista, mikä vaikuttaa suoraan hyvinvointikustannuksiin.

Pitkäkestoisiin, tutkimusnäyttöön perustuviin luontohyvinvointiohjelmiin kohdennettu rahoitus hillitsee hyvinvointikustannusten kasvua ja vahvistaa ennaltaehkäisyä.

5. Seuranta ja vaikuttavuus: Tutkimus ja data päätösten perustana

Luontoympäristöjen terveys-, turvallisuus- ja talousvaikutusten seurantaan luodaan kansallinen järjestelmä, joka kokoaa tietoa THL:n, Luken ja Sitran tutkimuksista sekä kuntien käytännön toteutuksista. Seurantaan sisällytetään indikaattoreita, kuten lähivihreän saavutettavuus, viheralueiden käyttöaste, asukkaiden itsearvioitu hyvinvointi sekä terveysmenojen kehitys. Lisäksi huomioidaan käyttöön vaikuttavat olosuhdetekijät, kuten sääolosuhteet ja vuodenaikaisuus, jotka ovat erityisen merkityksellisiä lasten ja nuorten omaehtoisen liikkumisen kannalta.

Seuranta mahdollistaa tietoon perustuvaa päätöksentekoa ja luo edellytykset sille, että viherympäristöihin kohdistuvien investointien terveys- ja taloushyödyt voidaan osoittaa konkreettisesti euroina ja terveysindikaattoreina. Seurantatietoa hyödynnetään kuntien ja valtion talous- ja budjettivalmistelussa sekä hyvinvointi- ja terveystalouden ohjauksessa, jotta viherympäristöjen kehittäminen voidaan perustella osana terveyden, turvallisuuden ja talouden kokonaisstrategiaa.

Päätöksenteon tueksi tarvitaan valtakunnallista seuranta- ja tutkimusjärjestelmää, joka tekee viherympäristöjen hyvinvointi-, turvallisuus- ja talousvaikutukset näkyviksi ja vertailukelpoisiksi.